

ŞİDDET VE ADALETE ERİŞİM

Aydeniz ALİSBAH TUSKAN*

Dayatmayı sağlamak amacıyla, saldırganlıkla ilgili bir olgu olan şiddet fiziksel, düşünsel, kültürel, duygusal, ekonomik ve cinsel olabilir. Toplumda genellikle kadınlara, çocuklara ve yaşlılara yöneltilir.

Şiddete uğrayan için bu durum haksız ve zarar vericidir. Ancak bazen uygulayan için kendi açısından meşru görülebilir. Erkeğin bazı davranışları mesela baskıcı olanları aile içinde ve dışında cinsiyetçi davranış toplum tarafından meşrulaştırılmıştır.

Şiddet zaman, kültür ve topluma göre değişkenlik arz etmektedir.

Kadına yönelik şiddetin yaygın olması eşitsiz anlayış ve ayrımcılık ruhu taşımakta ve kadına ikincil varlık olarak bakma, aşağılama, güç gösterme, zarar verme ve denetleme amacıyla yapıldığını ortaya çıkarmaktadır. Bu durum ideolojiktir. Ataerkil ve cinsiyetçi anlayış bu ideolojiyi yaygınlaştırmıştır. Asıl belirleyici olan şiddette etkisi olan olguda kültür ve toplumsal yapıdır. Bu etken tarihsel süreçte değişkenlik arz edebilir.

Kadının kimliği ve namusu başkasına bağlıdır. Örneğin evlenmeden önce babasına sonra kocasına ait bir mal olarak değerlendirilmekte ve bu şekilde aşağılanmaktadır. Kadın giyinirken, bir yere giderken, çalışma yaşamına katılırken genelde erkekler karar verir.

Şiddet bireyseldir. Psikolojik yapı yanında sosyal faktörler temel alma özelliği arz eder. Stres, saldırganlık, aile içindeki huzursuzluk, alkol bu olguyu doğuran sebeplerdendir. Geleneksel rolde burada önemlidir. Ebeveynler ise çocuklarla ilişki kurma yöntemi olarak şiddeti benimseyebilirler. Özgüven eksikliği bağımlı kişilik, depresyon, sorumluluktan kaçma gibi sebeplerle çocuklara şiddet uygulanmaktadır. Bu konuda uluslararası boyutta 1946 yılında BM'de Kadının Sta-

* Avukat, İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi

tüsü Komisyonu kurulmuştur. 4. 9. 1992 'de Viyana' da BM Ekonomik ve Sosyal Konsey Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirisi'ni yayınladı.¹ Bu tanıma göre;

- 1- Fiziksel şiddet daha çok bedene yönelik acı ve korku yaşatan davranışlardır.
- 2- Psikososyal şiddet bağırıp hakaret etmek, evden çıkmaya izin vermemek, tehdit etmek, evden kovmak şeklindedir.
- 3- Cinsel şiddet vücuduna aklına güç gösterisi olarak cinselliği kullanılarak yapılan haksız hareketlerdir. Tecavüz, istemediği cinsel davranışlarda bulunmak vs.
- 4- Ekonomik şiddet; çalışmaya izin vermeyen, satın alma hakkını engelleyen, iş yaşamına engel olan vs. davranışlardır.

Şiddet uygulanan kişi açısından bakıldığında kaygı, depresyon intihar, eziklik, yaralama suçu vs. gibi rastlanan sonuçları vardır.

Aile sevgi, güven, şefkat ve düzen gibi kavramları kapsar. 1975 -1985 yılları Dünya Kadın Yılı kabul edilmiştir. Temmuz 1985 Nairobi'de Dünya Kadınlar Konferansı'nda her ülkede değişik boyutlarda şiddet olduğu ve bunun önlenmesi gereği vurgulandı. Her toplumda şiddet konularını takip edecek ulusal bir mahkemenin oluşturulması gereği konuşuldu. 1975'te yine suçun önlenmesi ve suçlulara karşı davranış BM 5. Kongresinde tecavüzün büyük ölçüde gizli bir suç olduğu ve arttığı tespiti yapılmıştır.

1985'te BM'de Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi kabul edilerek CEDAW Komitesi 8. Oturumunda her türlü şiddete karşı önlem alınması gereği vurgulanmıştır.

Şiddetle ilgili ulusal stratejiler şunlardır:

- 1- Koruma emri
 14. 1. 1998'de kabul edilen 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkında Kanun Şiddet gören haricinde şiddete uğrayan veya bunu duyan veya bilen bir kişinin mahkemeye müracaatı
- 2- Özel kadın polis merkezleri

¹ "Kadınlara yönelik şiddete karşı bildirge"

3- Aile içi şiddete müdahale (DAIP) eğitim programları

4- Ayrıca kadın konukevleri projeleri

Avrupa’da kadına karşı şiddeti önlemeye yönelik özel bir düzenleme olmamakla beraber Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan “işkence yasağı, insanlık dışı ve kötü muamele yasağı gibi” kuralardan hareketle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin BM Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine İlişkin Bildirgedeki ilkelerle ve kurallarla örtüşen kararları olduğunu görüyoruz.

Avrupa Birliği’nde çıkarılan son yönergelerde de “iş yerinde cinsel taciz”in erkek ve kadına eşit davranma ilkesine aykırı düştüğü bu nedenle önlenmesi gerektiği ve bu gibi ayrımcılığın engellenmesi gündeme getirilmiştir. Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yeni İş Kanunumuzda konuyla ilgili maddeler konulmuştur.

Bütün bu uluslararası belgelerden kadınların;

- Aile içi şiddete uğradıkları (dayak, hakaret, cinsel istismar, evlilik içi tecavüz vs.)
- Toplum tarafından şiddete uğradıkları (iş yerinde, eğitim kurumlarında, sokakta, cinsel taciz, sindirme, kadın ticareti, fahişeliğe zorlama vs.)
- Devlet kaynaklı, devletin işlediği ya da göz yumduğu şiddet olduğu (işkence, göz altında ve silahlı çatışmalarda tecavüz vs.) saptanmıştır.

Tüm bu açıklamalardan sonra aile içinde kadınlar yaygın şekilde şiddete uğramaktadırlar. Aile içi şiddetin mağdurları kadınlar ve çocuklar olmaktadır. En çok aile içi şiddet uygulayanların aile bireylerine sevgi ve saygı göstermesi gereken erkekler olduğu görülüyor. (Baba, ağabey, eş gibi) ²

Anayasamızda yer aldığı gibi “aile toplumun temelidir ve devletin korunma ile ilgili gerekli tedbirleri alması gereklidir. Ekonomik özgürlükten yoksun olan kadın genelde, çoğunlukla şikayette bulunmamaktadır.

² Moroğlu Nazan Uluslararası Belgelerde Kadın Erkek Eşitliği 2005 Baskısı İstanbul Barosu Yayınları

Kadına yönelik şiddet insan hakları ihlalidir. Devlet konuyla ilgili yasalar çıkarmasına rağmen koruyucu, gerekli teşkilatı halen kuramamıştır. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun yaptırdığı bir araştırma sonucuna göre ailelerin % 39'da fiziksel şiddet % 53'ünde sözlü şiddetin uygulandığı açıklanmıştır. 14 Ocak 1998 tarihinde bu gelişmeler iç hukukumuzda yansıtılmış olup "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun" kabul edilmiş 26. 04. 2007 tarih, 5636 sayılı yasa ile de değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır.

Yasanın getirdiklerine kısaca değinecek olursak 1. maddede:

"TMK. nunda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığının kendilerinin veya Cumhuriyet başsavcılığının bildirmesi üzerine aile mahkemesi hakimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen aşağıda sayılan tedbirlerden bir veya birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başka tedbirlere de hükmedebilir. Koruma kararına uyulmaması halinde genel kolluk kuvvetleri mağdurların şikayet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re'sen soruşturma yaparak evrakı en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirir.

Cumhuriyet başsavcılığı koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında sulh ceza mahkemesinde kamu davası açar.

Fiili başka bir suç oluştursa bile, koruma kararına aykırı davranan eş veya diğer aile bireyleri hakkında ayrıca 3 aydan 6 aya kadar hapis cezasına hükmolunur.

Yasanın gerekçesi ve amacı gereği tedbirlerin acilen verilmesi şarttır.

Başvurudan sonra tanık ya da karşı tarafın dinlenmesine ve delil toplanmasına gerek olmadan mahkemece bu karar verilmelidir.

Yasa çıktıktan sonra 2001 yılında 3207 başvuru varken her yıl bu rakam %100'e yakın bir sayıyla artış göstermiştir. .

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi ve İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği " aile içi şiddete karşı sessiz kalmayın, cesaret sizden destek bizden" kampanyası başlatmıştır. Aile içi şiddette kadının güçlen-

dirilmesinin önemli olduğunu, kadının bir kez polise gittiğinde 2. kez şiddet görme olasılığının azaldığı görülmüştür. Şiddetin önüne geçmek için her türlü eğitim büyük önem taşımaktadır. Kadınlar haklarını bildikleri ve haklarını kullandıkları sürece bu sorunu azaltabiliriz. İstanbul Barosunun ücretsiz danışmanlık hizmeti, sivil toplumla ortak çalışmaları, kadınları bilgilendirme çalışmaları, kadınları ilgilendiren konularda kamuoyu yaratma ve eşitliğin sağlanması için yapılan ortak çalışmalar, yazılı ve görsel medya aracılığıyla yaptığı çalışmalar, bazı olaylarda mağdur kadınların savunmasını ücretsiz üstlenmek, şiddete son kampanyaları ile ilgili broşür ve afiş dağıtımı, sığınma evi konusunda konuyla ilgili yasal düzenlemelerin merkezce yapılması çalışmaları, meslek içi eğitim seminerleri, gibi tüm çalışmalar kadınların adalete başvuruda İstanbul Barosunun rolünü çok güzel açıklamaktadır. Baroya başvuran tüm şiddet mağdurlarına hukuki destek verme çalışmaları devam edecektir.

1995 yılından bu güne kadar İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu, 2000 yılından itibaren de Kadın Hakları Uygulama Merkezi olarak bu çalışmalar devam etmiş ancak 2007 döneminde bu iki birim birleştirilerek Kadın Hakları Merkezi olarak bu birim daha güçlendirilmiştir. Şu anda adli yardım bürolarının sayısı arttırılmış olup Çağlayan Adliyesinde de Şiddeti Önleme Bürosu faaliyete geçirilmiştir.

Adli yardım bürosunda görev alan avukat sayısı 3. 392 olup, bu avukatların 1. 527'si Kadın Hakları Merkezi eğitiminden geçmiştir.

Bu güne kadar yapılan çalışmalara örnek olarak aşağıdaki istatistik bilgileri sunabiliriz.

2010-2011 YILI BAŞVURULARI:

- Yüz yüze görüşmede verilen danışmanlık hizmeti: 8507
- Telefonla başvuruda danışmanlık hizmeti: 5000
- Boşanma davası için başvuru 5647, nafaka ve nafaka artırım davaları 1948, 4320 sayılı yasa 693, çocuk teslimi 65
- 2429 kadın ruhsal şiddete, 2092 kadın ekonomik şiddete, 1928 kadın fiziksel şiddete maruz kalmıştır. 2781 kadın eşinden, 127 kadın eşinin ailesinden, 22'si ise kendi ailesinden ve çocuklarından şiddet görmektedir.

- Başvuranların 1567'si ilkokul mezunu, 502'si lise mezunudur. Hiç okula gitmemiş kadın sayısı ise 290'dır. 96 kadınsa üniversite mezunudur.
- Başvuranların 2183'ü meslek sahibi değildir. % 74'ü ev kadını % 19'u işçidir.

Sonuç olarak; devletin üzerine düşeni yapması ve STK' larla koordineli çalışarak şiddete uğrayan kadınların korunması, barındırılması, ekonomik olarak güçlendirilmesi ve istihdamının sağlanması konularında gerekli destek ve güvenceleri vermesi gerektiğini söylüyoruz.

Toplumun bilinçlendirilmesi ve şiddetin önlenmesi için çocuklardan başlayarak, tüm toplumun eğitimi şarttır. Devlet, STK'lar, barolar ve kadın kuruluşları tarafından yasal haklar konusunda bilgilendirme toplantıları artırılmalıdır.

Özellikle erkeklerin eğitilerek şiddet konusunda toplumda farkındalık ve duyarlılık yaratılması sağlanmalıdır.

Bilgilerin görsel ve yazılı medya tarafından yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ancak ne yazık ki medya bu konuda son derece duyar-sız davranmakta, özellikle kadın programları kadınların oynatıldığı, ağılatıldığı veya evlendirildiği programlar olarak sürdürülmektedir. Kadına yönelik eğitim programları yapılmamakta, kadın hakları anlatılmamaktadır. Bu konuda üzerine çok büyük görev düşen medya konusunda da zorunlu programlar yaptırılması, spotlar, reklamlar ve toplumun tanıdığı kişilerin yer alacağı tanıtımlarla şiddet konu işlenmelidir.

Kanun'un uygulanmasında polis teşkilatının yeterince bilgi sahibi olmadığı, kadının polise müracaatında evine geri gönderildiği ve bu nedenle tekrar şiddet görme olasılığının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca tüm yargı mensuplarının ve özellikle aile mahkemesi hakimlerinin, sağlık kurumlarında çalışan doktor ve diğer sağlık personelinin, adli tıp kurumu çalışanlarının da özellikle şiddet konusunda meslek içi eğitimleri zorunlu olmalıdır. Polis teşkilatına Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından İç işleri ile ortak bir eğitim programı devam etmektedir. Ayrıca sağlık mensuplarına şiddet konusundaki eğitim devam etmektedir.

Kanunun uygulanmasında en büyük zorluk şiddet mağdurunun barındırılması konusunda yaşanmaktadır. Halen Türkiye genelinde yarısı SHÇEK. 'e bağlı olmak üzere 70 civarında sığınma evi bulunmaktadır.

Belediyeler bir an önce kanunun getirdiği bu yükümlülüğü yerine getirmeli ve sığınma evi açmalıdır. Değilse şiddete uğrayan bireyi barındırmak son derece zor olmaktadır.

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi olarak herkese sesleniyor ve;

“SESSİZ KALMAYIN

AİLE İÇİ ŞİDDETE KATLANMAYIN” diyoruz.